

Velkommen til verden

Synspunkt ■ Af Finn Korsaa

Man skal vælge sine forældre med omhu, fastslår også Finn Korsaa. Han tager tråden i ADHD-debatten op – men lader pilen pege væk fra det diagnosticerede barn.

MODELFOTOS: BAMM/SCANPIX

■ I debatten i Psykolog Nyt om ADHD har Susan Harts indlæg lagt sig i forlængelse af Carsten René Jørgensens og Karen Vibeke Mortensens [1]. De tre ekspertindlæg virker fagligt stærke. De respekteres som fagfolk og skriver respektabelt i fagets interesse.

Når vi andre ikke opdager, at de også taler i vor interesse, eftersom det jo også er vores børn og børnebørn, der bliver skrevet om, og vores profession, der knyttes an til, hænger det formentlig sammen med, at det snævre faglige synspunkt forfører os. I det mindste fører det os væk fra det almene. Det forekommer teoretisk betænkeligt at reducere diskussionen om børns frustrationer, utilpassethed eller adfærdsvanskeligheder til noget mere snævert, noget, der kan fastholde interessen om en akademisk kontrovers, der kunne minde om en tenniskamp mellem psykologi og neurofysiologi.

Det gale er, så vidt jeg kan bedømme, at en sådan snæver psykologisk realisme får én til at tro, at sandheden en dag vil åbenbares for os. Det vil sige, at kampen en skønne dag fører frem til sætbold. Det er kun et spørgsmål om øget forskning. Jeg er bange for, at det er en illusion, og det minder mig om de middelalderlige skolastiske diskussioner. Det var sandelig også vigtige sager, man diskuterede den gang, alene af den grund, at uenighed let kunne føre til begravelse, men i øvrigt førte det ingen steder hen.

Forskellen mellem teori og praksis er ellers, når det gælder psykologi, så iøjefaldende, at forbindelsen mellem dem undertiden kan være svær at få øje på. Sådan må det vel være i et samfund, der er i stadig udvikling. Alene af den grund er teorien om ADHD påfaldende. Den er mistænkeligt enkel og nøjes blot med at udpege et problem. Hvad problemet i virkeligheden er, viser sig imidlertid, når man vil gøre noget ved det, for så handler man, som om der var tale om en fysisk lidelse. Det foruroligende er, at det ikke vækker mere undren og protest, end tilfældet er. Man kan konstatere, at vi stadig har en tyrkertro på medicinens almagt, som gør, at vi som fagfolk kan forholde os ganske indifferent til en teori, der så behændigt indkapsler og neutraliserer alvorlige problemer i opdragelse og samfundet som sådan.

Fra Rousseau til Juul

Når vi ellers arbejder i praksis som psykologer, er der bred enighed om, at der skal supervision til: vi er nødt til, ved kollegers hjælp at kunne reflektere i forsøget på at forstå, hvad det er, vi gør (og ikke for at tilslutte os frasen om, at vi skal blive bedre!).

Det er vi også nødt til, når det gælder teorier. At fremsætte en teori om

>

” Der findes forældre, der i fuld alvor søger svaret på livets dybe spørgsmål i deres børns uskyldige øjne ”

- > virkeligheden inden for en snæver psykologisk realisme og tro på, at man her kan finde endegyldige og tilstrækkelige svar på livets vanskelige spørgsmål, er ret beset naivt. Vi er nødt til at give vore teorier supervision. Og det kan man gøre ved at anvende historiske og sociologiske analyser. En sådan analyse må, når det gælder ADHD, omfatte en undersøgelse af ændringerne i opdragelsen og i samfundets indstilling og opfattelse af, hvad det vil sige at være barn.

Det drejer sig nærmere bestemt om at forstå, hvordan pædagogisk filosofi har ændret sig gennem de sidste hundrede år. Dengang, i begyndelsen af det tyvende århundrede, opdrog man børn, dvs. man hjalp dem på vej mod voksenlivet ud fra den selvfølgelige forudsætning, at voksenlivet var et naturligt ideal og endemål for udviklingen. Børn kunne den gang glæde sig til at blive voksne, blandt andet fordi de allerede voksne viste, hvilken vej de unge skulle udvikle sig. Relationen mellem forældre og børn var præget af en autoritær indstilling, der skærpede modsætningen.

En ny tid betonedede imidlertid menneskets og dermed også barnets værdighed og muligheder, og den autoritære opdragelse blev dermed hovedproblemet. Tidligere tiders absolutte begreber om godt og ondt kunne ikke længere bruges som rettesnor i samfundslivet, og det gjorde, at de unges muligheder på godt og ondt blev langt større. Også større end man umiddelbart kunne overskue, ikke mindst fordi nedbrydningen af

de autoritære samfundsstrukturer blev ledsaget af en myndighedskrise, hvortil kom, at rousseauismen i stigende grad fik indflydelse.

I 1920'erne, hvor denne udvikling for alvor tog fart, blev Rousseaus ideer i stigende grad en ideologisk faktor. Disse tanker formede sig til en bevægelse, der blev sat i gang af forfærdelsen oven på Første Verdenskrig, og som gennem 1920'erne satte stærkt præg på den pædagogiske debat. Her til lands førte psykologen Sigurd Næsgaard an i en kampagne, Den frie skole, der skulle frigøre børnene fra den almindeligt forekommende autoritære opdragelse. Tanken var, at det helt frigjorte barn ville kunne udfolde sig lykkeligt og harmonisk i et naturligt hensyn til andre mennesker. Man forestillede sig et helt nyt væsen, der skulle træde ind på den historiske scene og erstatte det forkrampede autoritære menneske. Som bekendt blev disse sympatiske tanker sat til side af økonomisk krise og efterfølgende verdenskrig. Men i 1950'erne fik ideerne et comeback, og i 1970'erne var det friskoleprogram, som Næsgaard havde kæmpet for, blevet en del af folkeskoleloven, og Jesper Juul kunne i 1990'erne udgive sin bestseller om Dit kompetente barn.

I børns uskyldige øjne

Man kan vist roligt sige, at det ikke helt gik, som reformpædagerne spåede. Det skyldes ikke mindst, at reformpædago-

gerne ikke var opmærksomme på, hvor stærk deres reaktion var. I dag er det lettere at se, at reaktionen mod den autoritære opdragelse var så kraftig, at man endte i noget, der var mindst lige så forkert.

Og det er dér, vi befinder os i dag. Hvis vi nu trækker billedet lidt groft op, så kan man sige, at den moderne opdragelsespraksis stiller børnene i en situation, hvor de bliver mødt af forældre, der ser et orakel i deres barn – ud fra den Rousseau-ske forestilling om, at det er barnligheden, der skal redde os ud af denne forfærdelige verdens store ildebrande. Det fører hos nogle voksne til, at de nærmest indgår i en slags parforhold med deres børn. Desuden opfattes voksenlivet som det beklagelige endemål for barnets udvikling.

Der findes forældre, der i fuld alvor søger svaret på livets dybe spørgsmål i deres børns uskyldige øjne og ser barnets naive verden som svaret på de store globale problemer. Det lyder yndigt, men er ikke mindre end en katastrofe. Ikke mindst for barnet. Den barndomsdyrkelse, som er fulgt i kølvandet på overflodssamfundet, og som har bidraget til at give reaktionen så voldsom en karakter, har skabt et massivt problem for en hel generation af børn, og man tør næsten ikke gætte på, hvordan deres reaktion bliver, når de bliver voksne.

De står i den situation, at de mangler voksne myndige personer og må nøjes med forældre, der underlægger sig, tilbøder dem, eller som blot ikke tør opdrage af angst for at skade barnets natur. Det er ikke svært at forstå, at børn regerer med frustration og aggression på sådanne hjælpeløse og rådvilde forældre, der bruger alle deres kræfter på at bekrige og opdrage hinanden i et forsøg på at skærme barnet. Det skaber det miljø, som alle i nutiden er enige om at kalde hjemmefronten.

Ny dynamik i familien

Denne udvikling har sin andel i opkomsten og udviklingen af de symptombilleder, som er beskrevet i DAMP-diagnosen og siden med ADHD. Jeg vil foreslå, at der iværksættes en undersøgelse af de diagnosticerede børns forældre med henblik på at forstå arten af deres samspil og opbygge et kendskab til forældrenes relation.

Jeg har selv, med det spinkle materiale, som en psykologs private praksis nu engang kan opvise, ladet mig overbevise om, at det er forældrenes problemer, der ligger bag, når børn er urolige og frustrerede. Jeg vil naturligvis ikke afvise, at der kan være tale om tilfælde med børn, hvor diagnosen ADHD er på sin plads. Tilfælde, hvor der synes at være tale om en person-

lighedsdefekt, uafhængig af forældrenes forhold, som må behandles med medicin. Men det er mit indtryk, at diagnosen i al for stor udstrækning anvendes ideologisk, formentlig fordi forældre, lærere, sagsbehandlere og psykologer ikke aner, hvad de ellers skal stille op.

Min egen erfaring med ADHD-børn indskrænker sig til, at jeg fra tid til anden bliver opsøgt af bekymrede forældre, der har et barn, som har, eller er faretruende nær på en ADHD-diagnose. I en sådan situation bliver jeg gerne opfordret til at tale med barnet. Dog kan forældrene udmærket se det fornuftige i, at jeg først taler med dem. I flere tilfælde har arbejdet med at afklare sådanne forældres følelsesmæssige situation ført til en ny dynamik i familien, hvor parforholdet er blevet familiens grundlag, og hvor der derfor er bragt en sådan ro ind i familien, at barnet radikalt ændrede adfærd og faldt til ro, både i familien og i skolen. I de tilfælde, jeg har haft at gøre med, har forældrene hurtigt forstået, hvor problemet lå, og det har slet ikke været nødvendigt, at jeg fik personlig kontakt med barnet.

Med denne antydning af baggrunden for problemerne vil jeg gerne gøre opmærksom på, at det nye i tiden er en erkendelse af, hvor afhængige børn af deres forældres parforhold.

Så, kære kolleger: Wake up, smell the coffee! Det nye i tiden er opdagelsen af, at der er et midterstandpunkt mellem de to yderpunkter, der sætter parforholdet mellem myndige voksne, hvad enten det nu er mor og far, eller om der er bonus eller pap, i fokus. Det nødvendige er, at de nuværende voksne besinder sig på i praksis at vise deres børn, at voksenlivet er værd at leve og værd at vokse op til. Ved at betone parforholdet som en grundlæggende værdi i familielivet skaber man et miljø, hvor børn kan få lov til at være børn, og hvor de naturligt kan se frem til det voksenliv, der venter dem.

Finn Korsaa, mag.art.psych.

NOTER ■

[1] De artikler, der refereres til, er Carsten René Jørgensen: "Forståelse og behandling af ADHD" (17/2009), Karen Vibeke Mortensen: "Børn og diagnoser" (19/2009), Susan Hart: "En trendy diagnose" (23/2009). De kan alle downloades fra www.dp.dk > Psykolog Nyt > Artikelarkiv.